

פתח להם נועם ורצון לפתוח שיערי רצונך

ג'יון
נועם ורצון

גליון כו - ויקרא

שיחות ומאמרים ממו"ר המשפיע
הגה"ח הרב יוסף שיינברגר שליט"א

פסח חג האמונה

פתח להם נועם ורצון
לפתוח שערי רצונך
שערים בתורת החסידות
בהבנה בהירה ובנפש האדם

כל הזכויות שמורות

מכון נועם ורצון

רחוב רבי יהושע 12, בית שמש
איימיל: w5187272@gmail.com

לקבלת גליונות באיימיל

w5187272@gmail.com

ניתן לשמוע כל שיעורי הרב

באתר קול הלשון

מספר ישיר

ארץ ישראל: 073.2951207

ארצות הברית: 646.5134509

בקול נועם ורצון: 718.4007221

ובאתר תורה אני טיים

עימוד:

ש"ס - 053.3177225

עיצוב:

אדרת - 050.4107439

להצלחת יוֹדֵנו עוז
הרה"ח המפואר
יעקב יואל אליעזר בן שפרינצא פערל
ובני ביתו שיהיו

לתרומות והנצחות נא לפנות לטלפון 0556781410
כמו כן אפשר לתרום להוצאות הגליון בגזרים פלוס נועם
ורצון - בית שמש (ע"ר)

פסח חג האמונה

זקני הקדוש זצ"ל (החידושי הר"ם) סיפר, אשר כל עובד השי"ת מהמתהלכים לפניו באמת, יש לכל אחד איזה פסוק אשר מזה התעורר לעלות, שאל היהודי הקדוש זצ"ל את הרבי ר' בונם זצ"ל איזהו פסוק יסודו, ענה מן שאו מרום עיניכם וגו', השיב לו אשר מפסוק זה יכולין כל האומות ליקח, ויהודי צריך להיות עיקר התקרבותו מאנכי וגו'. (שפתי צדיק פרשת בראשית)

ז"ל: אמנם הענין הוא דאם לא תהיה ההתפעלות רק מהתבוננות יש מאין בלבד, לא לזאת הושפלה הנפש אלקית, שהרי גם חסידי אומות העולם יכירו בזה כו', (סידור דא"ח (לבעל התניא) מאמר ד"ה ששת ימים)

כי זאת היא הנקרא אמונה שנתייחדה לכנסת ישראל בלבד, והוא שיאמינו בבחינת סובב כל עולמין שלמעלה מעלה מגדר ההשתלשלות, וגדר השפעה או התפשטות וגילוי אור כו', אלא מבחינת העצמות והמהות של האין סוף ב"ה, וכידוע לעצמותו ומהותו ית' אין לאומות העולם חלק כלל, רק ישראל לבדו חלק אלוה. (שם)

וכן כתוב בזה"ק כי הז' ימים אכילת מצה מועילים על כל השנה שיהי' דבוק האמונה בלי פעולת המצה. (שפת אמת פסח תרל"ח)

והנה זה הענין נתאמת גם כן ביציאת מצרים, שענין כל הניסים היה בפרט לכל אחד מ'ישראל', כענין שאמרז"ל דבמכת דם היו ישראל ומצרי שותין מכד אחד, היה הישראל שותה מים והמצרי דם, עד שהיו לוקחין מישראל המים בדמים. (דרך פקודיך מצוה כה אות ו)

פרק א

בני ישראל קדושים מזכירים יציאת מצרים בכל יום תמיד, שחרית וערבית, מלבד זאת פעם בשבוע מקדש היהודי על היין גם זה זכר ליציאת מצרים, ובעצם כל מהות השבת הוא לזכרון זה, גולת הכותרת של זכירת יציאת מצרים הוא בליל התקדש החג בליל הסדר, גם נצטוונו לספר ביציאת מצרים לבנך ובן בנך, וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח, טרם שמספר האדם לבני ביתו גודל מעלת יציאת מצרים, מוטל עליו לברר בנפשו עומק משמעות מאורע זה.

כאילו הוא יצא ממצרים

איתא בגמרא (פסחים קטז): 'בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים', מלבד מה שצריך לזכור את הניסים שעשה הקב"ה לאבותינו במצרים, על היהודי לחוות ולהרגיש בנפשו היציאה ממצרים. בני ישראל רוצים לקיים רצון קונם בהידור, ובפרט בנקודת היסוד של כלל ישראל, ונפשו בשאלתו כיצד יכול לעורר בנפשו הרגשת גאולת מצרים כמו אבותיו שחיו לפני יותר משלושת אלפים שנה, וכי יכול להשוות הרגשיו לרגשותיהם של דור יוצאי מצרים, הרי הם עברו את קושי השבעוד והגאולה.

ערבוב ההרגשים והתחושות בנפש גורמים בדרך כלל את האדם לאחוז בדברי הצדיקים שבכל שנה ושנה יוצא כל אחד מגלותו וממצריו הפרטיים, בגשמיות ורוחניות, זהו נקודה שיכול להתחבר אליה יותר, יכול להפיק איזה שהוא תועלת מיציאת מצרים, אינה היא רק נחלת העבר אלא משהו אקטואלי הנוגע למעשה, ולכן מרגיש קצת חיבור לשמחת הגאולה של ליל התקדש החג.

גם יתכן שמחמת אי הבהירות בהרגשה הנכונה של יציאת מצרים האדם נטפל לכל מיני ענינים שוליים בצורת ליל הסדר, וישנם מביניהם שבכדי להרגיש רוממות הלילה יתעסקו במדרגות לא להם, ובכוונות שאינם רגילים לחיות בהם כל השנה, וכל זה בכדי לא להישאר אדיש בליל התקדש החג, אמנם גם אלו מפספסים לב ליבה של נקודת היהדות הקשורה בקשר אמיץ של יציאת מצרים, והעיקר חסר מן הספר.

הגם שנכונים הם דברי הצדיקים שבחג הפסח חוזר וניעור גאולת מצרים, ויפה כוחו של יום טוב זה להוציאו מגלותו הפרטית, אבל אין זה המכוון של רז"ל בחגיגת ליל הסדר ולראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, וכמו כן אל לו לאדם לברוח לכוונות והשגות שאינם שלו, וכמו כן לא להיטפל לזוטות, אלא על האדם לעמוד ולהתבונן ולהעמיק במהות הפנימית של יציאת מצרים באופן הראוי והנכון, ובכך יעלה ויבוא לחוות ולהרגיש אל נכון משמעות גאולת מצרים.

סיפור יציאת מצרים

מרים שנבוא לבאר שורש ויסוד יציאת מצרים בפנימיות המחשבה, עלינו לחדד שאין מקרא יוצא מידי פשוטו, וסיפור יציאת מצרים שהורגל בה מילדותו הוא הבסיס של סיפור יציאת מצרים, עליו לצייר את השבעוד הגופני שהיו שרויים בו אבותינו, ואמור לעורר בנו רגש של הודיה להקב"ה על כל מה שאירע לאבותינו, אמנם מאידך יש לרומם את ההשגה גם ברובד הסיפור הפשוט של מאורע זה, שעיקר שעבודם היו ברוחניות הנפש והנשמה, והחירות שקבלו ביציאתם ממצרים הוא חירות רוחני שנשאר ונחקק בבני ישראל עד ימינו אנו, ומבלי זה היינו נתונים בשבעוד רוחני תחת יד מצרים.

דור הולך ודור בא

גם יש לנו לדעת נאמנה שבני ישראל שיצאו ממצרים אינם אנשים מסויימים שחיו בתקופה זו, וכהיום הזה כלל ישראל בנוי על אנשים אחרים עם התמודדיות אחרות, זה אינו, כי מהות כלל ישראל אינם אנשים אלו או אחרים, אלא שישים ריבוא נשמות החוזרים ומתגלגלים שוב שוב בעולם הזה עד גמר תיקון בנין קומת כנסת ישראל, וכדברי הזוהר הק' (ח"ג רעג.) על הפסוק (קהלת א ד) "דור הולך ודור בא", שאותו דור שהלך הוא זה הדור שבא*. כלומר, אין אנו רק נכדיהם של יוצאי מצרים, אלא כולנו היינו במצרים במתן תורה בית ראשון וכו', וכולנו הרגשנו שבעוד וגאולת מצרים, וכל זה חוזר ומתגלה בכל שנה ושנה, ידיעה זו מקילה על האדם לחוש ולהרגיש אל נכון סיפור יציאת מצרים, אמנם עם כל זה יש עוד לבאר עיקר ונקודת היסוד של חג הפסח, יסוד היהדות.

הערות וצינונים

א. לשון הזוהר (שם): איהו דקא רמז קהלת, (קהלת א ד) פחות מששים רבוא, ועוד אוקמוהו, הדור שהולך הוא שבת, לקיים (שם פסוק ט) מה שהיה הוא שיהיה. (ד "דור הולך ודור בא", ואוקמוהו רבנן, אין דור

פרק ב

עיקר המכוון הפנימי של יציאת מצרים מלבד הניסים שעשה הקב"ה בשידוד מערכות הטבע על ידי עשרה מכות, הוא גילוי ויחס חדש בקשר בינו ובין בני ישראל, יציאת מצרים לא היה יציאה מעשית בלבד, טומנת היא מכוון פנימי יותר, יציאה מקשר ויחס מוגבל של הקב"ה לכלל ישראל, לקשר בלתי גבולי ואין סופית עם בני ישראל עמו.

בני בכורי ישראל

לראשונה מזמן בריאת העולם נותן הקב"ה יחס לברואיו של בניו, "בני בכורי ישראל", הנאמר לראשונה בתורה בתחילת היציאה ממצרים, ולא בכדי, יחס של בן ואב מגלם בו קשר בלתי מוגבל, ללא מיצרים, וללא תנאים, יציאת מצרים מהוה בשביל בני ישראל מהפך ביחס בין הקב"ה אלינו, שלא נגמר בזמן ההוא, אלא הולך ומתפתח בכל שנה ושנה, ובחג הפסח זהו הזמן לחדש ולחזק ולהכיר בקשר הנפלא הזה שנתקשר הקב"ה עימנו, כאשר הקשר הוא נפשי ונשמתית אינה פג ריחה וטעמה, אדרבה דומה היא ליין אשר הולך ומשתבח מרוב שנים, כל אשר נפש ורוח בו יכול לחדור ולרענן להתבונן בזה ולחדשה כראוי.

אשר הוצאתיך מארץ מצרים

ונרחיב קצת את היריעה בביאור הענין. עומדת לה הבריאה יותר מאלפיים שנה, עומדים להם אנשים החוקרים ודורשים על החידה הסתומה העומד לפנייהם מי ברא אלה, מי הוא בעל הבירה, והנה זה בא, הקב"ה מופיע ומתגלה בעולם לבני ישראל עמו במעמד הר סיני, לעיני מליוני אנשים נשים וטף, כאשר בתחילת דיבורו מתלבש בתואר "אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים" (שמות כ ב), אינו מתגלה בתואר 'בורא שמים וארץ', אלא על ישראל גאותו גדולתו ורוממותו הוא "אשר הוצאתיך מארץ מצרים".

מן הראוי היה שיתלבש הקב"ה בתואר 'בורא עולם', כי לכאורה הגדולה הכי נעלית של הקב"ה שברא שמים וארץ יש מאין, מלבד החכמה הנפלאה האין סופית

החוקקה בבריאה על פרטיה ומרכביה, והנה ראה זה פלא הקב"ה בחר הקב"ה להתגלות אלינו בתואר "אשר הוצאתיך מארץ מצרים", וכבר עמדו הראשונים על קושיה זו מדוע לא נאמר "אשר בראתי שמים וארץ"?

יתר על כן הגם שנס יציאת מצרים הוא גדול ונפלא עד מאוד, שמעולם לא ברח עבד ממצרים, כמו כן עשרה מכות שידדו מערכות הטבע, וראו כל בני עולם מי הוא בעל הברייה, אם כל זה בריאת שמים וארץ נחשב לפלא גדול יותר מיציאת מצרים, גם מצד חכמתו הנפלאה הטמונה בבריאה, גם שהרי בריאת שמים וארץ הוא יש מאין, וכל הניסים שהיה במצרים הם יש מיש, הקב"ה שינה טבע המים לדם, וטבע הדם כבר היה קודם לזה, אלא הנס היה שהמים שינו טבעם לדם, וכמו כן שאר המכות, ובריאת שמים וארץ הוא יש מאין שאין לך פלא גדול מזה, לעשות מלא דבר לדבר.

וממעשיך הן ידענו

הבעל התניא (סידור דא"ח ד"ה ששת ימים) מתרץ קושית הראשונים ופותח בכך עומק משמעותה של יציאת מצרים, ומבאר שבאמת מהותו של הקב"ה אינו בא לידי ביטוי על ידי בריאת שמים וארץ, כי לא בכך נמדדת אורו האין סופי, ואין זה רק 'גדולתו' של הקב"ה, ונחשב למעשה ידיו ביחס למהותו ועצמותו יתברך², וכמו כן כל התוארים והשבחים שאנו מפארים את הקב"ה, אינו מבטא 'מהותו' יתברך, כי אם 'גדולתו' יתברך, שהלביש אורו בסדר המדרגות של מערכת גילויים רמים ונשגבים בכדי שנוכל להשיג אותו במידת מה, וכנאמר (שיר היחוד של יום הכיפורים) 'קצות דרכיך הלא הכרנו, וממעשיך הן ידענו', אמנם אם כל זה אינו מבטא מהותו יתברך שהוא נעלה מכל התוארים וסדר המדרגות ולו הנעלים ביותר, גם לא בזה שיכול לברוא יש מאין, ולכן לא נתגלה הקב"ה לבני ישראל עמו בתואר 'אשר בראתי שמים וארץ', כי אין זה מעלתו העצמית המבטא מהותו יתברך.

אנכי מו שאנכי

יתר על כן בזמן בריאת העולם כבר נתגלה בתואר זה של בורא שמים וארץ, וביציאת מצרים נתגלה באופן נעלה יותר, בגילוי מהותו יתברך, "אנכי ה'

הערות וצינונים

ב. ראה רמב"ן. אבן עזרא. רבינו בחיי. טור הארוך (יתרו כ ב).

ג. ראה לשונו (שם): דבאמת התהוות השמים וארץ מאין ליש אין זה נחשב לפלא כלל לגבי עצמות המאציל ית'.

אלוקיך" וכדברי הזוהר (יתרו פה) 'אנכי מי שאנכי' המורה על גילוי העצם, כי בעוד שתיבת 'אני' מורה על מציאות האדם באופן התגלותו ביחס לחבירו, הרי ש'אנכי' מורה על מהות האדם בינו לבין עצמו⁷. ביציאת מצרים נתגלה בעולם הבלי גבול והאור האין סופי של הקב"ה, "עם זו יצרתי תהלתי יספרו" (ישעי' מג כא), נעשה יצירה של עם ישראל שהם משמשים כבנים למקום, והם אלו הדבוקים ומכירים במהותו יתברך לא רק בגדולתו ורוממותו⁸.

כמו כן הכבוד הפנימי והעצמי של הקב"ה בא לידי גילוי על ידי עם ישראל, על דרך משל מלך בשר ודם אין מלכותו בשלימות רק על ידי גדולתו וחכמתו וריבוי המדינות אשר תחתיו כי אם על ידי בנו, המתגלה עצם מהותו. הנמשל, הכבוד הפנימי והעצמי של הקב"ה מתגלה בבני ישראל עמו, כאשר באים כנשמה בגוף, מצד אחד הם חלק אלוקי ממעל, ומאידך מלובשים בגוף גשמי.

אבינו אתה

ונבאר. כאשר נשאל כל בן אדם מן השורה מדוע אוהב הוא את אביו, המענה בפי כל יהיה, בגלל שהוא אבי, גם אם אביו הוא גדול הדור או העסקן הנעלה, או העשיר המופלג ביותר, אינו אוהב את אביו מפני מעלות אלו, נכון שיכול להתפאר בגדולותו, אבל אין זה סיבת האהבה. יתר על כן, באם אוהב הוא את אביו רק משום גדולתו ומעלתו, אזי בעומק אינו אוהב את אביו, אלא את הגדולה והרוממות, שבדרך אגב נמצאים הם אצל אביו. הטעם שהבן אוהב את אביו בגלל

הערות וצייונים

שלמעלה מעלה מגדר ההשתלשלות, וגדר השפעה או התפשטות וגילוי אור כו', אלא מבחינת העצמות והמהות של האין סוף ב"ה, וכידוע לעצמותו ומהותו ית' אין לאומות העולם חלק כלל, רק ישראל לבדו חלק אלוה. וזהו אנכי ה' אלהיך, פירוש אנכי, מי שאנכי שלמעלה מעלה מבחינת התפשטות וגילוי אור, עד שאינו נתפס בגדר השגה ודעת בנבראים ונאצלים כו', וזהו מי שאנכי שלמעלה מן הדעת וההשגה, וכמו שנאמר ישת חשך סתרו כו', שהוא בחינת העלם העצמיות, הוא אלהיך כו', כי בכנסת ישראל בלבד הוא שנשפל וירד להיות משכנו בהם בהלבשה וצמצום כו'.

ד. ראה תורה אור (נה): וזהו אשר אנכי מי שאנכי שהוא מהותו ועצמותו ממש ולא בבחי' אור וזיו בלבד.

וראה עוד ליקוטי תורה (במדבר עמו א:): וזהו אנכי ה' אלהיך דייקא המאיר ומתפשט בך 'ואנכי מי שאנכי', פי' שאין מכיר ומשיג בחי' אנכי אלא אנכי בעצמי, והוא הוא הוי"ה אלקיך דהיינו ניצוץ אלהות השורה בך, כי חלק הוי' עמו.

ה. ראה סידור דא"ח (שס): כי זאת היא הנקרא אמונה שנתייחדה לכנסת ישראל בלבד, והוא שיאמינו בבחינת סובב כל עלמין

שהוא אביו, כלומר, הוא חלק ממהותו ופנימיותו, וכמו שטבע האדם לאהוב את עצמו, כך אוהב הוא את אביו, 'ברא כרעיה דאבוה'.

סיבת האהבה נובע מהכרה, אין אדם אוהב דבר שאינו מכיר, הבן אינו מכיר את אביו דרך מדרגותיו ומעלתו, אלא מכיר את אביו מפנימיות נפשו, כי הוא חלק ממנו, גם תינוק שרק זה עתה טעם טעם דגן יכול לומר 'אבא', כי מכיר מהות האב הגם שאינו מכיר במעלתו, ולכן גם אהבה של אב ובן היא עצמית ופנימית.

עד זמן יציאת מצרים הדרך להכיר את הקב"ה, ומפני כך לאהוב אותו היה דרך מעשה ידיו בבריאת שמים וארץ ומסדר גילוייו, אמנם לא היה הכרה במהות הקב"ה, ביציאת מצרים זמן לידת עם ישראל שנקראו בנים למקום, אזי הכרת מציאות הקב"ה אינו דרך מערכת הגילויים שנתגלה בהם הקב"ה, אלא כבן המכיר את אביו באשר הוא חלק ממנו, בידיעת המהות, ולכן נתגלה הקב"ה במעמד הר סיני בתואר "אשר הוצאתיך מארץ מצרים", שנגלה מהותו של הקב"ה בנשמותיהם של ישראל, כנאמר עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה, אני ולא מלאך וכו'.

אימרא מבית פרשיסחא

זהו עומק הפתגם שנאמר על ידי הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא: עד יציאת מצרים היו צריכים לחיות עם הפסוק "שאו מרום עינכם וראו מי ברא אלה", הכרת מציאות ה' ונקודת החיבור והתפעלות אהבה של בני ישראל להקב"ה היה יכול לבוא מצד גדולתו, "מי ברא אלה", אמנם מזמן יציאת מצרים צריכים לחיות עם הפסוק "אנכי ה' אלוקיך", כלומר הכרת מציאות ה' בהכרת המהות, כמו שאדם

הערות וצינונים

וראה עוד בסגנון אחר בספר שם משמואל (בראשית - תרע"ב): אמר כ"ק אבי אדמו"ר זצללה"ה, שהרב הקדוש רבי בונם מפרשיסחא זצללה"ה שאל לזקיני זצללה"ה מקאצק מאין לקח ההתעוררות שלו לעבודת השם, והשיבו מפסוק (ישעי' מ) שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה. והשיב לו הלוא מזה יכול כל אדם ליקח התעוררות אפילו אינו יהודי, והתעוררות היהודי צריכה להיות מיציאת מצרים, עכת"ד.

ו. ראה שפתי צדיק (פרשת בראשית): זקני הקדוש זצ"ל (החידושי הרי"ם) סיפר, אשר כל עובד השי"ת מהמתהלכים לפניו באמת, יש לכל אחד איזה פסוק אשר מזה התעורר לעלות, שאל היהודי הקדוש זצ"ל את הרבי ר' בונם זצ"ל איזהו פסוק יסודו, ענה מן שאו מרום עיניכם וגו', השיב לו אשר מפסוק זה יכולין כל האומות ליקח, ויהודי צריך להיות עיקר התקרבותו מאנכי וגו'.

מכיר את עצמו כן הוא מכיר את בוראו, כי הוא חלק ממנו, וגם אהבה היא עצמית ופנימית, ולא דרך גדולתו בלבד.

פרק ג

אתה הראת לדעת הסיבה שנגלה לנו הקב"ה בתואר "אשר הוצאתיך מארץ מצרים", אמנם יש להבין הקשר בין האותות והמופתים שגילה הקב"ה ביציאת מצרים, לאופן הגילוי והיחס של בן ואב, "בני בכורי ישראל".

סובב כל עלמין

המענה על כך. כלל זה נקוט בידך כל גילוי אלוקי והנהגה חדשה לבני ישראל עמו אמור להתגלות דרך הגלובוס, כדור העולם, כי זהו הכלי שהקב"ה מתגלה על ידו, כי 'נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים', וכמו כן סדר הנהגתו מופיע ומתגלה גם בארץ הגשמי והחומרי. הגילוי האלוקי המוגבל לפי סדר המדרגות הנקרא 'ממלא כל עלמין', נתגלה בבריאת שמים וארץ, שהרי הבריאה והחכמה הטמונה בה עם כל ההפלאה שבה מוגבלת היא. ביציאת מצרים שרצה הקב"ה לגלות בעולם אור האין סוף בעולם, אמנם מאידך אין כדור הארץ המוגבל יכול לשמש ככלי לגילוי הבלי גבול, רק באופן של שלילת הגבול, לכן בא ונתגלה אורו הבלתי גבולי בשידוד מערכות הטבע וסדר הבריאה, ובכך מתגלה גם בעולם הגשמי צורה של בלי גבול, שאין כללים מוגבלים ומסודרים, אלא בעולם שורה גילוי אין סופי הנקרא 'סובב כל עלמין'.

אמור מעתה שהנסים וסדר הנהגה מיוחדת שנתגלה ביציאת מצרים, משמשים ככלי לגלות המהפך שהתחיל ביציאת מצרים, באופן גילוי האלוקי בבריאה, לא רק גילוי אלוקי מוגבל בגדרי הטבע אלא גילוי אורו הפשוט.

יציאת מצרים ברוחניות

עיקר גילוי זה נתגלה בשלימות בנפשות ישראל שהם 'חלק אלוקי ממעל', הכרת עצם מהותו יתברך, כבן המכיר מהות אביו שהוא חלק ממנו.

גילוי האור אין סוף בעולם בא בעיקר לבטא יחס חדש עם בני ישראל עמו, היציאה מקשר מוגבל של בורא ונברא, שאין יחס של קשר נפשי ביניהם, שהרי הקב"ה הוא בלתי גבול וכל הנבראים מוגבלים המה, ואופן בריאתם הוא יש מאין ובהכרח

אינם תופסים מקום כלפי הקב"ה, אלא שהקב"ה מנהיגם ומפרנסם כאדון המפרנס את עבדו, היינו קשר של 'אדון ועבד', שזה נקרא מצרים מלשון מיצר וגבול.

בני ישראל יוצאים גם ממיצר רוחני, הקשר עם הקב"ה יצא מהמיצר והגבול, ונתגלה להם קשר עצמי של 'בן ואב', שאינו מוגבל ומורכב ומוגבל בשום דבר, ומשום גורם חיצוני, 'למעלה מטעם ודעת', לא שאין טעם ודעת, היינו 'למטה מטעם ודעת', אלא שלא צריך טעם ודעת. הטעם והסיבה באים ומשמשים כחוט המקשר והמאחד בין שני דברים השונים והנפרדים זה מזה, אמנם דבר המאוחד בעצם מהותו אינו זקוק לטעם והסיבה, כמו שאין צורך להסביר אופן החיבור של האדם לעצמו, כי חקק הקב"ה חוק טבע של אהבת עצמו, כן הוא הקשר בין 'האב לבן' ובין 'הבעל לאשה', כן נתקשר הקב"ה עם בני ישראל, יתירה מזו, הקשר בין אב ובן ואיש ואשה משמשים רק כמשל לנמשל שבין הקב"ה בין כנסת ישראל הגבוה ועומק יותר מהם. אם תמצי לומר הקשר והיחס בין הקב"ה לכלל ישראל יצא מהמיצר ותחומי ההגבלה לקשר נפשי ואלוקי אין סופי.

הרחב פיך ואמלאהו

צורת החיבור והיחוד החדש עם הקב"ה יורד גם לשלב המעשי, באופן הנהגת הקב"ה את בניו אוהביו. נאמר (תהלים פא יא) "אנכי ה' אלוקיך המעלך מארץ מצרים הרחב פיך ואמלאהו", ויש להבין שייכות הענינים, מה הקשר בין אנכי ה' אלוקיך לארחב פיך ואמלאהו. המענה על כך, שונה הוא הקשר בין פועל ובעל הבית (עובד ומעביד) לבין קשר של אב ובן מן הקצה אל הקצה, קשר של עובד ומעביד מוגבל הוא, לבעל הבית יש צורך בפועל לתועלת הבית מסחר שלו, ולפועל יש צורך לפרנס את ביתו, שמפני כך מוצא את עצמו אצל מעביד זה, לכל אחד מהם מטרה שונה, קשר מוגבל, וכמו כן משכורתו של הפועל מוגבלת לפי שער השוק, לעולם לא יבוא הפועל לבעל הבית גם הוא עשיר מופלג בבקשה שכל מחסורו יהיה עליו, כי איכות עבודתו נמדד לפי שער השוק, גם עובד החרוץ ביותר מקבל תוספת משכורת לפי ערך מסוים, כי אין יחס ביניהם מלבד יחסי עבודה, קשר מוגבל.

אבל כאשר בן פונה לאביו העשיר ומשאלתו בפיו שילכלל אותו ואת ביתו, אזי בלי ספק שהאב ימלא תיכף ומיד את כל משאלותיו (כמובן כאשר אינו חושש שהבן יתעצל וישכב על מיטתו כל היום), שהרי בשביל זה עומל הוא כל ימי חייו, שיוכל לפרנס את ביתו והדורות הבאים אחריו עד כמה שידו מגעת, וכמו שאין אדם עושה חשבונות בדרך כלל עבור הוצאות חייו, כן הוא הקשר לבני ביתו שקשור עמהם בקשר שאינו מוגבל, שגם הנהגתו בפועל הוא בלי גבול וחשבון.

זהו פשר הכתוב "אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים הרחב פיך ואמלאהו", מכיון שהקשר והיחס עם בני ישראל יצא מיחס של עבד ואדון ליחס של בן ואב, אזי 'ארחב פיך ואמלאהו', יכול אתה לבקש מהקב"ה מה שאתה חפץ, ללא שום הגבלה כל שהיא, והקב"ה ממלא כל משאלות ליבו של בניו חביביו, בלי שום מיצר וגבול.

וּרְאָה אֶל הָאֲבוֹת

לפי כל הנתבאר לעיל יובן מה שנאמר בתורה "וּרְאָה אֶל אֲבוֹת בָּא-ל-שָׁד-י וּשְׁמִי הוּי"ה לֹא נֹדַעְתִּי לָהֶם", שם שד-י מורה על גילוי המוגבל של הקב"ה, 'ש'אמר לעולמו ד' (חגיגה יב.)¹, גילוי מוגבל ומותחם לפי גדרי העולם, אמנם שם הוּי"ה מורה על אורו האין סופי של הקב"ה, היה הוה ויהיה. עד יציאת מצרים היה גילוי כבוד ה' בא בהתלבשות בסדר מסודר לפי גדרי העולם, וביציאת מצרים כבכול יצא הגילוי האלוקי מהמצרים ונתגלה אורו האין סוף בשם הוּי"ה, ההבדל בין דרגת האבות לדרגת בני ישראל לאחר יציאת מצרים, הוא ענין דק מאוד לכן לא נכנסו לבאר ענין זה, (וראה ענין זה בהרחבה בספר נועם ורצון שער ה' ומשמ תדרשנו)².

הַעֲרֹת וְצִיּוֹנִים

יחיד, משא"כ אצל ואהבת כתיב ואהבת את ה' אלוקיך, אבל התורה היא נמשכה למעלה מבחי' הוּי"ה דהיינו בחינת לפני ה' וכו' הוא בחינת אנכי מי שאנכי.

וראה עוד בספר אור יצחק להרה"ק רבי יצחק מדראוויטש (דרוש שבת חוה"מ פסח) וז"ל: וזה הוא טובה אשר אין בכל הברואים, איך שנתן ד' לנו חלק עצמותו יתברך, כי חלק הנחצב מהמחצב, אוי לנו שאין איש שם על לב. וזה נכון מה שנאמר ואהבת את ד' אלוקיך, היינו אלוקיך ממש שיש בך, וזה הוא התגלות אלוקית שנגלה לנו הש"י ב"ה בהר סיני, וזה פירושו אנכי ה' אשר הוא אלוקיך ממש שיש בך, שעד מעמד הר סיני לא ידעו אבותינו סוד זה, ואפילו אברהם אבינו עליו השלום לא אמר רק אנכי עפר ואפר (בראשית יח כז), מצד

ז. לשון הגמרא: ואמר רב יהודה אמר רב בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את העולם היה מרחיב והולך כשתי פקעיות של שתי, עד שגער בו הקדוש ברוך הוא והעמידו, שנאמר עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו. והיינו דאמר ריש לקיש מאי דכתיב אני אל שדי אני הוא שאמרת לעולם די.

ח. ראה תורה אור (וּרְאָה עֵמֶר נו.): ולפי שלא נתנה תורה להאבות עדיין, לכן כתיב ושמי ה' לא נודעתי להם לא הודעתי אין כתיב כאן אלא נודעתי, שאלו כתיב הודעתי היה משמע דקאי על שמי ה', אבל עכשיו דכתיב לא נודעתי פי' שאני בעצמי לא נודעתי להם, דהיינו בבחי' אני בעצמי בחי' יחיד. וזהו והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום, פי' אנכי מי שאנכי דהיינו בחי'

פרק ד

פסח נקרא חג האמונה, בליל הסדר נשרש האמונה בנפשות ישראל, גם בזוהר הק' (ח"ב כפג): נקראית המצה מאכל האמונה², ויש לעמוד מהו מהות מושג אמונה.

אמת ואמונה

'אמונה' בלשון בני אדם הוא, שמאמין שהקב"ה ברא את העולם ומחיה אותו בכל רגע ורגע, וזן ומפרנס כל יצוריו ברחמים רבים, אמנם הבעל התניא (ואתחנן ד"ה וידעת) מבאר שלא לזאת ייקרא אמונה, כי אמונה מורה על דבר שאי אפשר להשיגו בשכל אנושי, היינו שאין השכל המוגבל כלי להשיגו, 'למעלה מטעם ודעת', והרי כל מי שיש לו מוח בקדקדו מבין על פי שכלו האנושי שהבורא יתברך שמו ברא את העולם והוא יחיד ואין יחידות כמוהו, שהלא גם חכמי הגויים מודים בכל זה, ובהכרח שאין זה מצוות האמונה¹.

הערות וצינונים

דאיהי אסוותא למיעל ולמנדע ברזא דמהימנותא.

וראה מה שלמד השפת אמת (פסח תרל"ח) מדברי הזוהר: וכן כתוב בזוה"ק כי הז' ימים אכילת מצה מועילים על כל השנה שיהי' דבוק האמונה בלי פעולת המצה.

י. וז"ל: והענין כי באמת זה שהעולם קורין בשם אמונה, להאמין מה שהקב"ה מחיה את כולם הוא ברא את כל העולמות מאין ליש טועים הם, שאין צריך לזה אמונה, שהרי זה נרגש בבחינת ראייה, הגם שאינו רואה בעיני בשר הרי זה כאילו רואה. ועל זה נאמר ומבשרי אחזה אלוה, אחזה דייקא, והיינו מבשרי, שכמו בבשרי בשביל שרואה חיות הגוף וקיומו יודע ומרגיש כי נפשו היא בו,

שהיה עפר מן האדמה ואפר מכבשן האש, אך ממעמד הר סיני נתוודע לנו שיש ד' כביכול בנו ממש. וזהו שנאמר (דברים ד ד) ואתם הדבקים בה' אלקיכם, דקשה וכי יכול לדבוק בהקב"ה, אך כמו שנתבאר ניחא, באלקות שיש בך, שיכול האדם להיות דבוק באלקותו, אך במה יזכה האדם לדבוק באלקותו ממש ולראותו, בהזדככות חומרנו לעשות כל המעשים הגשמיים בלתי לד' לבדו לא למלאות תאוותו, זה נעשה ונשמע.

ט. ראה לשון הזוהר הק': כד נפקו ישראל ממצרים, לא הוי ידעי עקרא ורזא דמהימנותא, אמר קודשא בריך הוא, יטעמון ישראל אסוותא, ועד דייכלון אסוותא דא, לא אתחזי להון מיכלא אחרא. כיון דאכלו מצה,

ולשיטתו מצוות האמונה היא הקשר העצמי עם מהות הקב"ה, כנתבאר לעיל שהכרת הבורא נובע מצד הנשמה שהיא חלק אלוקי ממעל ממש, השכל המוגבל אינו יכול להשיג מהות אורו האין סופי, שהרי השכל הוא נברא ומוגבל, ועל זה בא נקודת האמונה הכרת מהות הקב"ה מצד הנשמה, מכיון שהנשמה היא אין סופית כי היא חלק ממנו, לכן יכולה היא להשיג מהותו, מצוות האמונה באה איפה שעל האדם לעורר ולחזק נקודה זו שוב ושוב. בפסח נתגלה לבני ישראל הקשר של האמונה עם הקב"ה, דבקות אין סופי בהקב"ה.

אמונה - מציאות

ליתר חידוד. אמונה מורה על מציאות אחת הנחלקת לשניים ונראים כנפרדים ועם כל זה אחודים המה, הקב"ה עם בני ישראל עמו אחודים היו בתכלית טרם שנברא העולם, וגם בתוך העולם שהנשמה נתלבשה בגוף אחודה היא במאצילה באמונת אומן, קשר של בן ואב ושל איש ואשה בבני ישראל גם הם נקראים אמונה, בהיותם מציאות אחת הנראים לשנים ועם כל זה אחודים המה בעצם מהותם, ובקצרה מהות האמונה הוא מציאות שאינה זקוקה להוכחה.

נקודת האמונה קיימת רק בבני ישראל עמו שבחר בנו בקשר של בנים למקום ושל חתן וכלה, אמנם שאר אומות העולם נחשבים הם למעשה ידיו של הקב"ה, ונבדלים הם לגמרי מקדושת הבורא ית', גם הכרתם בבורא הוא רק דרך גדולתו ורוממותו*.

בין ישראל לעמים

נקודה זו אמורה להורות לנוכחים מה בין ישראל לעמים, לפעמים מקבל אדם חלישות הדעת כאשר רואה הוא ערבי המתפלל חמש פעמים ביום, או שהוא צם ארבעים יום ברציפות, כמו כן כאשר רואה גוי המאמין בהקב"ה מתבלבל איפוא מה בינו לבין הגוי הדר עימו בשכנות.

הערות וצינונים

בלבד, והוא שיאמינו בבחינת סובב כל עלמין שלמעלה מעלה מגדר ההשתלשלות, וגדר השפעה או התפשטות וגילוי אור כו', אלא מבחינת העצמות והמהות של האין סוף ב"ה, וכידוע לעצמותו ומהותו ית' אין לאומות העולם חלק כלל, רק ישראל לבדו חלק אלוה.

שהיא היא המחיה את הגוף ובלעדה אין חיות וקיום לגוף, כך אחזה אלוה, מאחר שרואין את העולמות שהם כמו גוף גדול מהארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה כו'.

יא. ראה סידור דא"ח (ס): כי זאת היא הנקרא אמונה שנתייחדה לכנסת ישראל

שני תשובות בדבר. א. יתכן שהגוי יתנהג במידות ישרות ובצניעות יתירה גם יכול לצום ארבעים יום ברציפות, אמנם הקב"ה לא בחר בו, מעשה בני אדם אינם תופסים מקום אצל הקב"ה כי אם ברצונו, והקב"ה לא רוצה יחס וקשר עם אומות העולם, ואת בני ישראל בחר הקב"ה ברצונו החופשי להתייחד ולהתקשר עמם בכל גווני הקשר והיחוד, (כאשר יתבאר בהרחבה בפרק הבא).

ב. הגוי הוא חלק מהבריאה והקב"ה גילה אור יחודו שיובן גם בשכל האנושי, ולכן גם גוי המתבונן בשכלו האנושי בגדולת הקב"ה יבוא למסקנא שיש בורא אחד יחיד ומיוחד המהווה את הבריאה בכל רגע, אמנם אינו קשור במהות הבורא, כפי שנתבאר לעיל, שאין זה מהות הקב"ה שבורא שמים וארץ יש מאין. שמא יאמר האדם אכן זהו ההבדל בין יהודי לגוי, שהגם שהגוי יודע הוא ממציאיות ה' ויחודו אף על פי כן אינו מתפעל מזה, ואין זה כי אם ידיעה בלבד כשאר הידיעות שבמוחו, מה שאין כן יהודי מתפעל ומתרגש מהתבוננות בגדלותו יתברך. גם זה אינו, וכדברי הבעל התניא ששיש בין הגויים שיתפעלו ויתרגשו מאמיתת מציאותו יתברך. שמא תאמר עם כל זה בנקודה זו דייקא ניכר ההבדל ביניהם, שהגוי גם כאשר מתפעל מגדולת ה', אין זה מחייב אותו כלום בעולם המעשה, וכסיפור הידוע מהפילסוף היוני אריסטו שהאמין בהקב"ה ואם כל זה נתפס בענינים מכוערים. המענה על כך, שיש מקצת מהגויים שישמרו מפני ידיעה זו מעשות כל רע, היינו זה מחייב אותם גם בעולם המעשה, הרי שבהכרח לא זהו ההבדל בין ישראל לעמים². אלא כמו שנתבאר לעיל ידיעת הגוי הוא רק בגדלותו ית' דרך לבושו בסדר המדרגות, אמנם היהודי קשור בעצם מהותו יתברך בקשר של אמונה³.

נקודת האמונה נחקקת ומאירה על כל השנה כולה מליל התקדש החג על ידי אכילת מצה וכמו כן מקדושת כל השבעה ימים של חג הפסח, ומכח אורה אנו מקבלים שפע האמונה לכל השנה כולה.

הערות וציונים

יב. ראה סידור דא"ח (לבעל התניא) מאמר ד"ה ששת ימים וז"ל: **אמנם הענין הוא דאם לא תהיה ההתפעלות רק מהתבוננות יש מאין בלבד, לא לזאת הושפלה הנפש אלקית, שהרי גם חסידי אומות העולם יכירו בזה כו', והנה ידוע דגם חסידי אומות העולם מאמינים**

יג. ראה בהרחבה ההבדל בין ישראל לעמים בספר נועם ורצון (שער ו).

פרק ה

עוד מעלה ואופן של קשר הנעלה מבן ואב נתגלה ביציאת מצרים והוא צורת חיבור וקשר עם הקב"ה כחתן וכלה, כמתואר בכתוב (יחזקאל טז ז-ח) **"ותרבי ותגדלי ותבאי בעדי עדיים שדים נכנו ושערך צמח ואת ערום ועריה. ואעבר עליך ואראך והנה עתך עת דודים ואפרש כנפי עליך ואכסה ערותך ואשבע לך ואבוא בברית אתך נאם ה' ותהיי לי".** גם זה הוא קשר של אמונה.

בירור ובחירה

אומרים אנו בנוסח התפילה בכל יום טוב 'אתה בחרתנו מכל העמים', מתי היה בחירה זו? גם זה היה ביציאת מצרים, צורת החיבור של איש ואשה מבני ישראל קדושים הוא באופן של בחירה, אין האשה מתקדשת אלא מרצונה, וכמו כן בחירת הבת זוג הוא בכח הרצון, להבין באר היטב ענין זה שומה עלינו לבאר תחילה מושג הבחירה לאור פנימיות התורה.

הבדל גדול יש בין מושג 'בירור' למושג 'בחירה', שבדרך כלל מתערבבים שני מושגים אלו בדעת בני אדם, בעוד שבירור הוא בכח 'השכל', הרי שהבחירה הוא בכח 'הרצון', כאשר נשאל האדם במה הוא חפץ יותר, בדולר אחד, או במליון דולר, התשובה מובנת מאליה, שחפץ הוא במליון דולר, כי השכל מברר שזה שווה יותר, גם כאשר אדם נשאל באיזה מאכל הוא בוחר, גם כאן אינו צריך להשתמש בכח הבחירה שהוא הרצון, אלא בכח הבירור מה הוא אוהב יותר, לזאת ייקרא בירור, מה שווה לו יותר על פי טעם ודעת, או על פי רגשי הלב.

מקום הבחירה הוא רק באופן שאין השכל יכול להכריע בדבר, כגון שצריך לבחור בין שני דברים הדומים לגמרי מבלי שום הבדל ביניהם, כגון שני כוסות הדומים לגמרי במראהם ובדמיהם, כאן אין ביד השכל להכריע ונצרך להשתמש בכח נעלה מהשכל שהוא הרצון, היינו משיכה עצמית שלמעלה מהטעם והדעת, אלא מה קשור יותר לעצם מציאותו, לזאת ייקרא בחירה. אמנם אין זה כבחירה סתמית מחוסר בית יד להכריע ביניהם, אלא הרצון שהוא עצם הנפש נמשך לדבר

מחמת השייכות העצמית לדבר י".

נכון שלגבי חפצים גשמיים אין המשל מכוון כל כך, שהרי אין חיבור עצמי לכוס זה יותר מהשני, מכל מקום יפה כח המשל לגבי חיבור בין שני חברים, וכמו כן בחיבור של איש ואשה, הסיבה שאדם בוחר בבת זוגו אינו מצד השכל, אלא במשיכת הרצון, מרגיש הוא שמיועדת זו היא משורש נשמתו, ולכן מעדיף אותה על פני חברותיה, אמור מעתה שמהות הבחירה נופל על שני דברים הדומים לגמרי אשר העדפה הוא בכח הרצון ולא בהכרעת השכל.

קידושין ברצון

אופן החיבור של חתן וכלה בבני ישראל הוא על ידי קידושין. מהות הקידושין הוא גילוי היחוד העצמי השורר בין האיש והאשה בבני ישראל, נשמה אחת אשר נתחלקה בין שני גופים, וקנין הקידושין מגלה שורש יחוד נשמותיהם, ולכן די בשוה פרוטה לקנין הקידושין, מכיון שאינו בא לפעול שייכות וחיבור ביניהם, אלא לגלות יחודם הרוחני גם בעולם המעשה, ולכך די בשוה פרוטה היינו מעשה קנין כל שהוא. זאת ועוד שקנין הקידושין אינו שייך בבני נח, כי אין אישות לבן נח, ממכיון שאין בהם נשמה לא שייך בהם חיבור נשמתני ורוחני, וכדברי המהר"ל שאין הם נחשבים כפלג גופא, שכל אחד מהם מציאות בפני עצמו, אמנם בבני ישראל בני הזוג נחשבים כפלג גופא טרם הקידושין, כי אין להם מציאות מבלעדי השני, ונשלמים יחדיו על ידי הקידושין הנעשה ברצון.

אתה בחרתנו מכל העמים

בחירת הקב"ה בבני ישראל ככלה קרויה בנעימה לא היה מפני טעם וסיבה זו או אחרת, כמתואר בפסוק "ואת ערום ועריה" ופירש רש"י (שם) ערומים היו מהמצוות, גם היו דומים לגמרי למצריים בעת ההיא, וכקטרוג המלאכים על הים "הללו עובדי זרה והללו עובדי עבודה זרה" (ילקוט שמעוני שמות רמז רלד), והגם שעל פי הטעם והסיבה לא היה הקב"ה להעדיף אותם על המצריים, עם כל זה בחר הקב"ה בבני ישראל עמו בכח הרצון, 'ורצה בנו', מפני שקשור עמנו בעצם

הערות וצינונים

יד. דוגמא לענין הבחירה הוא מהגורל של יום הכיפורים. שני השעירים היו צריכים להיות שווים במראיהם, ובקומתם, ובדמיהם, כלומר שווים לגמרי, והגורל היה צריך להכריע מי הוא לשם ומי הוא לעזאזל, כי באם לא היו דומים לגמרי לא צריכים לגורל, תמיד תימצא סיבה כלשהי להעדיף אחד על משנהו.

הקשר, יחידה ליחדך אחוזה ודבוקה בך, למעלה מטעם ודעת, היינו ממקום נעלה יותר מהשכל, שהוא הרצון העצמי אשר בעצם מהותו יתברך.

מקרא מפורש מורה על בחירת הקב"ה בכנסת ישראל כנאמר (מלאכי א ב) "אח יעקב לעשו, ואת יעקב אהבתי ואת עשו שנאתי", 'אח' מורה ששניהם דומים זה לזה לגמרי, מה גם ביעקב ועשו שהיו תאומים ושניהם שווים, מכל מקום את 'יעקב אהבתי' ואת 'עשו שנאתי'². ואין זה רק לגבי ההבדל בין יעקב לעשו אלא המכוון על כל כלל ישראל כדברי המצודות דוד (שם) וז"ל: "ואת עשו שנאתי" ואם היה מפאת אהבת האבות והאמהות לבדה היה לי לאהוב גם את עשו, אבל האמת הוא שאהבתי אתכם גם מפאת עצמיכם בצרוף אהבתי לכם מפאת האבות והאמהות, עכ"ל.

ואת ערום ועריה

זהו פשר דברי הכתוב "ואבוא בברית אתך ותהי לי", בחר הקב"ה בבני ישראל שישמשו לפניו ככלה נאה וחסודה, בקשר של ברית המורה על אהבה שאינה תלויה בדבר, ותהיי לי כנוסח הקידושין 'הרי את מקודשת לי', מזומנת ומיוחדת לי, ברית האירוסין בין הקב"ה לכנסת ישראל היה במצרים, קשר של אמונה, כנאמר (הושע ב כב) "וארשתיך לי באמונה".

הטעם שבחר הקב"ה בבני ישראל כאשר הם במצב של "ערום ועריה" בשיא שפלותם, להורות לנו על עוצם יחודנו בו יתברך באמונת אומן בל ימוט, קשר של בחירה של רצון עצמי, באם היה בוחר בעמו ישראל מפני מעלתם וגדולתם מכח מעשיהם ועבודתיהם, היינו מצד הטעם והדעת, אזי באם היו יורדים מדרגתם, שוב בטלה סיבת הבחירה בהם, וכאשר בטלה הסיבה בטלה אהבה, רצה הקב"ה להראות לנו שקשור עמנו ללא שום תנאי וטעם ודעת, אהבה שאינה תלויה בדבר, לכן בחר בנו ופרש כנפיו עלינו במצב של "ערום ועריה".

הערות וצינונים

טו. ראה חתם סופר (בראשית כח ו): וזהו הלא אח עשו ליעקב פי' שמעשיהם שווים בחטאים ואפילו הכי ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי.

פרק ו

אמנם יש לנו לידע נאמנה שלאחר שבחר הקב"ה בבני ישראל בבחירה של למעלה מטעם ודעת, שוב לא נשארנו במהותנו כמו שאר העמים, אלא נתן לנו הקב"ה כל המדרגות הכי נעלות עד רום המעלות, כמו שאנו אומרים בנוסח תפילת יום טוב **"אתה בחרתנו מכל העמים"**, ולא רק זה אלא **"אהבת אותנו"** שהקב"ה מגלה לנו יחס של אהבה וחובה, ויותר נעלה מכך **"ורצית בנו"** רצון חזק ועצמי בבני ישראל, עד כדי כך **"ורוממתנו מכל הלשונות"**. למעשה בני ישראל גם בצורתם החיצונית היינו הגשמית נעלים הם על בני האומות, כנאמר (דברים ד ו) **"כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים"**, וכן בתכונות נפשם הם 'רחמנים' 'ביישנים' 'גומלי חסדים'^{טז}, וכמו שמבואר בתניא (פרק א) שגם נפש הבהמית של היהודי שונה היא במהותה משל גוי, וגם גופם הגשמי של בני ישראל קדוש הוא בבחירת הקב"ה".

וקדשתנו במצוותיך

"וקדשתנו במצוותיך". המהות של ישראל, שעד כמה שהוא חשוב ויקר ונישא, סוף סוף הוא הוא מתלבש בנפש וגוף בהמי וגשמי, ובשביל זה מעלה נוספת ניתנה להם - **"וקדשתנו במצוותיך"** שהקב"ה נתן לנו את מצוותיו שבקיומן אנו מתדבקים בו מכל צד ופינה, גם בעודנו בגוף גשמי. ולאחר מכן מתוארים אנו במעלה גדולה יותר **"וקרבתנו מלכנו לעבודתך"** שבני ישראל הם המשרתים את ה' כאן בעולם הזה הגשמי, כמו שנאמר (שמות יט ו) **"ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי**

הערות וצינונים

טו. והיא מסוד עץ הדעת טוב ורע. מה שאין כן נפשות אומות עובדי גלולים הן משאר קליפות תמאות שאין בהן טוב כלל (כמו שנתבאר בעץ חיים שער מ"ט פ"ג) וכל טיבו דעבדין האומות עובדי גלולים לגרמיהו עבדין. וכדאיאת בגמרא על הפסוק וחסד לאומים חטאת שכל צדקה וחסד שאומות עובדי גלולים עושין אינן אלא להתיהר.

טז. ראה בגמרא (יבמות ע"ט): שלשה סימנים יש באומה זו הרחמנים והביישנים וגומלי חסדים.

יז. ראה תניא (פ"א): וגם מדות טובות שבטבע כל ישראל בתולדותם כמו רחמנות וגמילות חסד באות ממנה, כי בישראל נפש זו דקליפה היא מקליפת נוגה שיש בה גם כן

קדוש", שהיא העבודה מלמטה למעלה, שכל פעולת בני ישראל נעשית קודש ולא רק מה שנצטוו.

ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת

המעלה הכי גדולה שבה הכתיר את בני ישראל בניו חביבו, "ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת", הקב"ה מתגאה עם בני ישראל עמו, וכמו שאמר הפייט "על ישראל גאוותו", וקריו הוא על שמנו, "מלך ישראל וגואלו". זהו התואר הכי נעלה שבחר לו הקב"ה, וכשרוצה להראות גדולתו אין הוא מתכנה בתואר של בורא שמים וארץ, אלא בתואר 'מלך ישראל', וכמו שאנו נוהגים לומר בליל שבת, 'ואתעטרת לתתא בעמא קדישא'. נפש ישראלית תצייר בעצמך, שתמונתך חקוקה בכתר המלך, ועל זה גאוותו שיש לו בן כמוך, וה' קורא את שמו על שמך הפרטי, 'אלוקינו' - הוא כמו אלוקי אברהם יצחק ויעקב", שלכן אנו אומרים 'אלוקינו' ואלוקי אבותינו. והדברים מבהילים.

אמונת הקב"ה בעמו

"ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת", ענין זה מורה על גודל האמונה שהקב"ה מאמין בבני ישראל עמו, בעולמנו אנו רואים שאף אחד לא מוכן לתת את הרשות להשתמש בשמו, מהחשש שמא לא ישתמשו בשמו כראוי וכנכון, ובכך יבזו את שמו. לדוגמא, שום בעל עסק לא יתן רשות להשתמש בשם העסק על מוצר של עסק אחר, גם אם עכשיו העסק של השני מצליח להוציא מוצרים טובים, אבל שמא בהמשך הזמן ישתנו הדברים לרעה ויזיק לשמו הטוב. הקב"ה לא חש בכל אלו אלא 'ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת', יתכן שבני ישראל יבזו את שמו

הערות וציונים

והמצות. וראה עוד תניא (פמ"ז): **כי אלהינו הוא כמו אלהי אברהם** וכו' לפי שהיה בטל ונכלל ביחוד אור א"ס ב"ה, רק שאברהם זכה לזה במעשיו והילוכו בקודש ממדרגה למדרגה, כמ"ש ויסע אברם הלך ונסוע וגו', אבל אנחנו ירושה ומתנה היא לנו שנתן לנו את תורתו והלביש בה רצונו וחכמתו ית' המיוחדים במהותו ועצמותו ית' בתכלית היחוד והרי זה כאלו נתן לנו את עצמו כביכול.

יח. **ראה תניא** (פמ"ז): וזהו שנאמר והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה' ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי, ואומר ועשיתם את כל מצותי והייתם קדושים לאלהיכם אני ה' אלהיכם וגו', **פירוש כי ע"י קיום המצות הריני אלוה שלכם כמו אלהי אברהם אלהי יצחק** וכו' שנקרא כן מפני שהאבות היו בחינת מרכבה לו ית' ובטלים ונכללים באורו. וככה הוא בכל נפש מישראל בשעת עסק התורה

שעליהם נקרא, אבל עם כל זה "בטח בה לב בעלה". הקב"ה מאמין בנו שבוודאי נחזור אליו בשלימות, וכמו שיש אמונה ליהודי בהקב"ה כן יש אמונה להקב"ה בבני ישראל עמו, ולכן 'ושמך הגדול עלינו קראת'.

פרק ז

אתה הראת לדעת עומק קדושת ישראל שאינו מצד חכמתנו ותפארתנו היינו גדולה גשמית או רוחנית, אלא כל מהות קדושת ישראל הוא באשר אנו חלק ממציאיותו יתברך, מהות קדושת ישראל אינה מצד שלימות של נברא, אלא מצד שבני ישראל הם חלק מהבורא ית', זהו השינוי המופלא שאירע ביציאת מצרים, לא יצאו בני ישראל מארץ מצרים הגשמית בלבד, אלא יצאו מכלל כל המצרים המורה על הגבול שזהו מציאות הנבראים ובאו לכלל התכללות באור אין סוף ב"ה גדר של הבורא, מכח נשמתם שנתגלה בזמן זה.

נאולה

לזאת ייקרא 'נאולה', שאינו ביד האדם, אין נברא יכול לצאת מגדרי נברא בכח עצמו, כי אם כאשר הקב"ה נוטע בו חלק מאורו יתברך שאזי נכלל בו יתברך, ולכן גאולת ישראל במצרים היה על ידי כך שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה, לא על ידי מלאך ולא על ידי שליח, כי הם מכלל סדר מדרגת הגלויים של הקב"ה, התכללות במהותו יתברך יתכן רק על ידי הקב"ה בכבודו ובעצמו.

כי חלק ה' עמו

נכון שגם האבות והשבטים גילוי אור נשמתם ודבקתם בהקב"ה באמונת אומן, אמנם כל זה היה על ידי עבודה רבה בהליכה מדרגה לדרגה עד שזכו שיאיר להם אור נשמתם, וגם לא כל יוצאי חלציהם זכו לכך, שהרי רק אחד מחמישים יצאו ממצרים, ורוב רובם של יוצא חלציהם נשאר במצרים, ביציאת מצרים ניהיה כלל ישראל לעם ה' ובנים למקום, משמעות הדבר שכל אחד שנולד לאם יהודיה ונימול לשמונה חל עליו שם ישראל^י, וגם אם ירבה לחטוא ולפשוע ולמרוד בהקב"ה לא יסור מעימו קדושת ישראל, "כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו".

הערות וצייונים

י. ראה בכתבי רבי צדוק הכהן מלובלין כל נפש מישראל בפרט ולא בכלל מצד האבות, ויהי מתיו מספר ובמנין ששים ריבוא ליקוטי אמרים - אות יא): **כי באמת ענין גאולת מצרים הוא בירור דבר זה של קדושת** כל אחד נחשב ונמנה בפני עצמו, ושמעתי

ומהנכון להביא את דברי הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין (פרי צדיק - פסח ח): ועל שאלת בן הרשע בא התשובה אילו היה שם לא היה נגאל, אבל אחר שגאל אותנו השם יתברך ועשה אותנו לאומה ישראלית, מעתה כיון שגם הוא נולד מישראל ונימול לשמונה לא יועיל לו רשעתו להוציא עצמו מכלל ישראל, אף על פי שעשה תועבות, ואף על פי שחטא ישראל הוא ויהיה לו תיקון גם על מעשיו, ועל זה מרמז תיבת 'ברוך הוא' בלשון נסתר, שתיבת הוא מרמז על העתיד שנעלם משכל אנושי, כי אין שום השגה בשכלנו איך יוכל הרשע לבוא לידי תיקון אבל השם יתברך שהוא למעלה מהשגתנו הבטיחנו שלא ידח ממנו נדח, עכ"ל.

ביום הולדת אותך

לא בכדי מתואר יציאת מצרים כלידת עם ישראל, כמו שאין האדם עושה כלום בכדי שיולד, וקיומו העצמי אינו תלוי בו, כן הוא מציאות בני ישראל שעצם יהדותם אינו תלוי בעבודתם וחכמתם, ועצם קיום יהדותם הוא מאת ה', גם מבלי שום פעולה, אין עבודתנו להיות יהודים, אלא להתנהג כיהודים בשמירת התורה והמצוות.

כאשר אדם מסתובב עלי אדמות וחש שקשור עם הקב"ה רק בגלל גודל עבודת קונו ומעשיו הטובים, וזה הנותן לו זכות קיום כיהודי, לפגם חמור ייחשב, ולזול בנקודת ישראל, כי מחשיב מציאותו כנברא משוכלל המתנהג כראוי, ומחלל מציאותו הנכלל בבורא ומכניסו לגדר נברא (יש לחדד שאין הכוונה שמחשיב את עצמו מחמת קיום התורה והמצוות, שהרי אי אפשר להדבק בהקב"ה בזה העולם רק על ידי תורה ומצוות, אלא הכוונה שאדם מרגיש זכות קיום מצד כוחו ועוצם ידו ברוחניות, שפועל והשיג משהו וד"ל). זהו למעשה עומק הפגם של היהודים שסרו מדרך התורה ברוח ההשכלה והציונות שחללו נקודת קדושת ישראל, במקום להחשיב מציאותם מצד קדושת הנשמה שהיא חלק אלוך' ממעל, התפארו בכוחותיו וכשרנותו וחושיו של היהודי, שזהו בכלל גדר נברא, ישראלי מוצלח.

חרות הנשמה והנפש

אזיירת ניוח הגאולה השורה בחודש ניסן, חרות הנפש, חיים בלי חשבונות, כאשר מרגיש היהודי שזכות קיומו כבן להקב"ה שאינו תלוי בשום טעם ודעת, אזי בדרך ממילא נעשה קנין בנפשו זכות קיומו העצמי גם בנפשו הבהמית, שוב

הערות וצינונים

דזהו ענין פקודי בני ישראל ומנין מספרם, עצמו ולא בטל לגבי הכלל כי יש לו כח היינו שכל אחד דבר שבמנין ודבר חשוב בפני מיוחד פרטי שאין בכל אחד.

אינו צריך למצוא חן בעיני בני אדם, ולהעריך את עצמו ביחס אליהם, שמח הוא בחלקו הן בגשמיות הן ברוחניות, ושואב מפנימיות נפשו נקודת חיים, בידעו שקשור עם הקב"ה בקשר בל ימוט, גם חשבון הנפש בינו לבין קונו אינו על עצם קיומו, אלא על מעשיו אם אכן מתנהג הוא כראוי לבן המלך וככלה הנאמנת לחתן באמונת אומן.

זהו השראת החירות בליל התקדש החג ממיצרי הנפש הבהמית ומדעת בני אדם, בליל הסדר יושב לו היהודי בראש השולחן ומצייר לעצמו שהקב"ה מסב עימו כחתן וכלה סעודת אירוסין, אהבה ללא תנאי, כבן לפני אביו הקשורים בעצם מהותם, חרות הנפש מחשבונות ודעת בני אדם, אינו עוסק בעבודות ובהשגות שראה אצל אחרים, כמו כן אינו מחפש לעורר את עצמו עם רגשות שהיו לו בליל הסדר בשנים קדמוניות, בטוח הוא בנקודת עבודתו לפי השגתו ורגשותיו בעת ההיא, אהבה תמה ונקיה להקב"ה, כמו כן מרגיש את השעשוע שיש להקב"ה מעצם הישיבה ביחד, ומים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה.

חידוש הקשר

צורת עבודה של ליל הסדר הוא באופן של גאולה, אין אנו עסוקים להתקרב להקב"ה, מקורבים ועמדים אנו בפניו יתברך, זהו עומקה של תשובה שכבר חזרנו למקום ולאמת הפנימית שלנו, מקום של חידוש הקשר כבן ואב וכדוד ורעיה.

ככל שנה מתגלה מחדש קשר זה, ומשם אנו שואבים חיות לכל השנה כולה, המצה היא זו שמחדירה בנו את נקודת האמונה על כל השנה כולה, גם אוכלים אנו ירקות הנקראים מוחין דקטנות, להורות שהגדלות והקטנות אינם יכולים להשפיע על הקיום והקשר העצמי עם הקב"ה הנעלה יותר ממציאות הגדלות והקטנות,

נרצה

הסימן האחרון של ליל הסדר הוא 'נרצה', בטוחים אנו שאיך שלא היה נראה הסדר מרוצים אנו להקב"ה, עלינו מוטל להתנהג על פי שולחן ערוך, ובאם קיימנו הלכה למעשה מצוות הלילה, אזי מרוצים אנו להקב"ה, ואין ההרגשים והמחשבות מעלים או מורידים מאור הגאולה השורה בלילה הזה, ניחוחה של גאולה היא נרצה, קשר בלי חשבונות.

פרק ח

ועתה ניתנה ראש ליישב את הנפש איך יתכן להרגיש בכל שנה 'כאילו הוא יצא ממצרים', לפי הנתבאר יובן כמון חומר שיציאת מצרים אינה רק יציאה מעשית ופיזית בלבד, אלא טומנת בה משמעות פנימית, השייכת בכל דור ודור, חידוש הקשר של מלך ועם, בן ואב, דוד ורעיה, ענין זה שייך לכל אחד מאיתנו בכל דור ודור ובכל יום ויום, כל אחד יכול לחוש זאת בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, כי אין זה רק מעשה שהיה אלא מעשה שהוה.

פרצוף הזמנים

יתירה מזו, האריז"ל מבאר שכמו שיש שבע ימים בשבוע המכוונים נגד הז' מידות חסד גבורה תפארת וכו', הנקרא בלשון הקבלה 'פרצוף הימים', כן יש שבוע במערכת הזמנים, ז' ימים טובים המכוונים נגד ז' המידות, פסח - אהבה, תשרי - גבורה, שבועות - תפארת, חנוכה ופורים - נצח הוד, חמשה עשר בשבט וט"ו באב - יסוד, ונקרא 'פרצוף הזמנים'. שהם כללות שבע גווני חיבור ויחוד עם הקב"ה, כל חג מגלה עוד אופן של קשר עם הקב"ה בגוון מיוחד.

סיבת הניסים שאירעו לאבותינו בט"ו לחודש ניסן הוא מפני שהאיר הקב"ה את מידת החסד שלו בעולם, ומפני כך נעשה הנס ויצאו בני ישראל ממצרים, כלומר הנס נעשה כתוצאה מקשר נפשי ונשמתי כביכול שגילה הקב"ה לבני ישראל עמו, וכתוצאה מכך נעשה הנס, וקבע הקב"ה יום זה שבו מתגלה אור אהבה.

בימים ההם בזמן הזה

אמור מעתה כי בכל שנה חוזר הקב"ה מאיר אור חסדו בט"ו לחודש ניסן, ומאותה סיבה שנעשה אז יציאת מצרים וכל הניסים והנפלאות, כן הוא בכל שנה ושנה, הקב"ה מאיר בט"ו ניסן אור האהבה ומפני כך נעשה יום טוב, ובכל שנה נעשה יציאת מצרים לבני ישראל עמו בכלל ובפרט כפי הנצרך לשנה זו, וזהו מפלאות דעות דרכי ה' מאיזה מצרים אנו יוצאים בשנה זו, אמנם זה ברור שאין חג הפסח בזמנינו אנו רק זכר לנס שהיה בעת ההיא, אלא הקב"ה מגלה אורו

יתברך בדיוק כמו בפעם הראשונה שיצאנו ממצרים, ולכן מוטל עלינו לראות את עצמנו כאילו אנחנו יוצאים זה עתה מארץ מצרים על כל המשתמע מכך.

בשבילי נברא העולם

גם חייב לראות 'את עצמו' כאילו 'הוא יצא ממצרים'. לפעמים קיים תחושת נפש בבני ישראל, שיש כלל ישראל והוא עצמו אינו אלא כנספח עליהם, כאשר הוא מצייר צורת היציאה ממצרים, רואה את עצמו נחבא תחת מעיל אביו או רבו וכך גם הוא הצליח איך שהוא להימלט ממצרים, אינו יכול להאמין שהקב"ה מוציא אותו בזכות עצמו, אלא רק כאשר נבלע בין אישיות הגדולה ממנו. גם זה נובע מחוסר ההבנה של יציאת מצרים, באם שורה בנו קדושה אלוקית של הנשמה, מהות קדושת ישראל, הרי שגם אם היית הבן אדם היחיד עלי תבל בזמן יציאת מצרים, היה הקב"ה עושה עבורך עשר מכות והיה מוציאך ממצרים, וכמו כן היה קורע רק לך את הים סוף, והיה נותן לך את התורה².

למה נברא האדם יחיד, שחייב אדם לומר בשבילי נברא העולם, עיוות המחשבה שכאילו הקב"ה לא היה קורע את הים רק לצורך שישים ריבוא מישראל נובע מהגשמה במידת מה במידותיו של הקב"ה, שהרי לפני הקב"ה אין הבדל בין אדם אחד למליון אנשים, שהרי בראם יש מאין, אלא שנתגלה למהות קדושת ישראל השוכן בגוף, לכן גם אם יש אדם אחד מישראל במצרים, יהיה מי שיהיה,

הערות וצינונים

במצות הקרבן פסח (עם היות שנקרא קרבן צבור כמ"ש בגמרא) אשר כל אחד מחוייב למנות בפני עצמו ולאכול כזית, משא"כ שאר קרבנות צבור די קרבן אחד לכל ישראל, להורות שיציאת מצרים הוא לכל אחד בפני עצמו, והוא המצוה עלינו בתורה (עפ"י פשוט) והגדת לבנך וכו' בעבור זה עשה ד' לי (בלבד) בצאתי ממצרים. וזה ססדר בעל ההגדה בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים וכו', ורצ"ל על ידי כך יתאמת לו שבשבילו בלבד ג"כ נברא העולם וכו', וזה אשר דבר בקדשו אלקינו הצור תם לכל יחיד יחיד אנכי ד' אלקיך וכו' בפרטות, רצ"ל הגם שאני הו"ה מהוה כל ההיות עכ"ז אני אלקיך בפרטות.

כ. ראה תורף דברי דרך פקודך (מצוה כה אות ו): הנה נאמר בלשון יחיד (שמות כ ב) אנכי ד' אלהיך ולא אמר אלהיכם, או עכ"פ אלקים וכו', אך הנלפע"ד הוא דחייב האדם לומר בשבילי נברא העולם וכו', והנה זה הענין נתאמת גם כן ביציאת מצרים, שענין כל הניסים היה בפרט לכל אחד מישראל, כענין שאמרז"ל דבמכת דם היו ישראל ומצרי שותין מכד אחד, היה הישראל שותה מים והמצרי דם, עד שהיו לוקחין מישראל המים בדמים, וכן תדקדק בכל ענייני הניסים שבמצרים, ובפרט במכת בכורות שהיו המצרים מחביאין בכוריהם בבתי ישראל, והיו בכורי המצרים מתים שם, ובכור ישראל ישכון לבטח אוכל קדשי שמים, ובשביל זה נצטוינו

היה הקב"ה עושה עבורו כל הניסים האלו, לא בכדי נתגלה הקב"ה במעמד הר סיני באמרו אנכי ה' אלוקיך, אלוקיכם לשון רבים לא נאמר, אלא אלוקיך, בלשון יחיד, דיבר הקב"ה פנים בפנים לכל יחיד ויחיד ואמר לפניו "אנכי ה' אלוקיך", להורות לנו שכל אחד נחשב כבן יחידו של הקב"ה^כ, גם זה חלק מגאולת מצרים לקלוט בנפשו עומק קדושת ישראל השוררת בקרבך.

הערות וצינונים

כא. ראה שפת אמת (פסח - תרס"ד): איתא לגזור ים סוף לגזרים שנגזר ליי"ב גזירים לכל שבט דרך אחר, ומאי נפקא מינה בזה, רק להודיע שכל שבט כדאי לגזור הים בשבילו, ולא זו בלבד רק כל איש ישראל ראוי לקרוע הים בשבילו, לכן כתיב פורת בעזך ים משמע לפירורין, לכל איש ישראל הי' חלק בקי"ס.